

HAYAT BOYU ÖĞRENME BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN MODERNLEŞMESİNDE HALKEVLERİ VE HALKODALARI (1932-1951)

COMMUNITY CENTERS AND COMMUNITY ROOMS IN TURKEY’S MODERNIZATION PROCESS IN THE CONTEXT OF LIFELONG LEARNING (1932-1951)

Murtaza AYKAC¹, Necdet AYKAÇ²

ÖZ: Cumhuriyet’in kurulması ile birlikte çağdaş bir ülke yaratma anlamında Türkiye’de eğitim kurumlarına büyük önem verilmiştir. Aydınlanmanın gerçekleşmesi ve bilimin aydınlığının halka götürülmesi için etkili bir eğitim sürecine gereksinim duyulmuştur. Bu nedenle örgün eğitim kadar örgün eğitimin dışında halkın eğitimine de önem verilmiş ve bir kültür sanat evi olan halkevleri 1932 yılında yaşama geçirilmiştir. Cumhuriyetin bakış açısını yansıtan halkevlerinin, bir yandan Cumhuriyetin ilkelerini halka benimsetmeye, diğer yandan da kültürel sanatsal etkinlikleri ile halkın bilinç düzeyini yükseltmeye çalışarak Türkiye’nin modernleşmesinde önemli etkileri olmuştur. Bu çalışmada halkevlerinin ve halkodalarının hayat boyu öğrenme bağlamında Türkiye’deki etkinliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel bir araştırma olup doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmada verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Yapılan çözümleme sonucunda halkevlerinin güzel sanatlar, tiyatro ve temsiller, sinema gösterimleri, sosyal yardımlar, müzelerin gelişimi, okuma-yazma, mesleki kurslar ve yayınlar anlamında önemli katkıları olduğu görülmüştür. Bu yönüyle halkevlerinin örgün eğitim dışında halkın modernleşmesine olanak sağlayan her yaşta kişilerin eğitimini üstlenen hayat boyu öğrenmenin etkili bir örneğini oluşturduğu saptanmıştır.

ABSTRACT: In Turkey, with the establishment of the Republic, great importance was attached to educational institutions in terms of creating a modern and contemporary country. An effective training process was needed to realize enlightenment and bring the illumination of science to the public. Therefore, as much as formal education, the education of the people outside the formal education were given importance. As a result, community centers, a culture and art house, were launched in 1932. Community centers reflecting the perspective of the Republic had a significant impact on the modernization of Turkey by both trying to embrace the principles of the republic and in trying to increase the level of consciousness of the people with their cultural and artistic activities. In the present study, it was aimed to reveal the effects of community centers on Turkey’s modernization process in the context of lifelong learning. The research is a descriptive research and document review was used. In the research, the document analysis technique was used to collect and analyze data. As a result of the research, it has been observed that the community centers had important contributions in terms of fine arts, theater and performances, cinema screenings, social aids, development of museums, literacy, vocational courses and publications. In this respect, it has been determined that community centers constituted an effective example of lifelong learning, which undertook the education of people of all ages, which allows the modernization of the people outside the school.

Anahtar sözcükler: Hayat boyu öğrenme, halkevleri, **Keywords:** Lifelong learning, community centers, modernization modernleşme

Bu makaleye atf vermek için:

Aykac, M. ve Aykaç, N. (2021). Hayat boyu öğrenme bağlamında türkiye’nin modernleşmesinde halkevleri ve halkodaları (1932-1951). *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 532-549.

Cite this article as:

Aykac, M. & Aykac, N. (2021). Community centers and community rooms in turkey’s modernization process in the context of lifelong learning (1932-1951). *Trakya Journal of Education*, 11(1), 532-549.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, murtazaaykac@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7204-0835

² Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, necdetaykac@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8020-713X

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Social, technological and scientific developments which are gained only with the knowledge and skills in formal education do not seem to be efficient in all areas of life. With this aspect, lifelong learning is needed to ensure the continuity of individual and community development. In this context, the concept of continuity of learning at every age and everywhere has come to the fore for the development of humanity. It can be said that the community centers, which started operating in 1932 during the republican period, were an important experience in terms of lifelong learning as well as contributing to modernization. Community centers and community rooms played important roles in the social and cultural development of the country in the republican era, and in bringing the innovations brought by the republic to the public through contemporary science intellectuals. These institutions owned important roles in leading the spread of reforms to the public, in producing cultural and artistic values through its works in the field of fine arts, literature, folklore and history and sharing these with the public. While building community centers, establishing a modern and European public structure, institutions that helped the nation-state formation were tried to be built. Community centers were also tried to train people needed in the new state by realizing the artistic and cultural development of the people and realizing the targeted modernization idea by developing the social economic development environment. In this research, the activities of the community centers, which is an exemplary institution in terms of life were searched by examining the questions of how the community houses functioned in the sense of life, in which areas they had an impact on modernization, and the answers to the questions. In this study, it was aimed to evaluate the effects of community centers on Turkey's modernization process in the context of lifelong learning. In the present study, it was aimed to reveal the effects of community centers on Turkey's modernization process in the context of lifelong learning.

Method

The research was designed as a case study as a descriptive study. Descriptive model has the qualities of observing, recording, determining the relationships between events and making generalizations on the controlled unchanged principles. In the present study, the role of community centers based in the modernization of Turkey was tried to be revealed through document analysis in the literature review. In the research, document analysis technique which included the analysis of written materials about events and facts for data collection and analysis was used. Research data was analyzed by using deductive content analysis. The data was read and edited by creating a general point of view. The findings obtained from the analysis were given in the tables and interpreted objectively. The research was organized depending on the activities of the community centers organized as nine branches in these branches. These branches were language, history and literature branch, fine arts, acting, sports, public classrooms and courses, peasantry branch, library and publishing, social assistance, museum and exhibition. The studies of the community centers, which can be reached via literature study, were examined on this basis, and their place in modernization was discussed in the results section.

Findings

To start with the establishment aims of the community centers, it can be seen that they were really important institutions in terms of modernization of the country and public. The aims can be as following: creating a modern nation, increasing the literacy rate, developing the national culture, creating a modern and European public structure, creating a contemporary society, supporting scientific studies, raising awareness of the villagers, developing and supporting fine arts, supporting Ataturk's principles and reforms. When these aims are examined, it can be seen that in community centers it was aimed to create a modern society structure by improving not only the popularization of the revolution and principles, but also the artistic and cultural aspects of the people. Artistic works in community centers enabled young opera singers, musicians, writers and painters to be trained in different fields of art. Furthermore, publications, conferences, interviews were organized in the field of literature, language and history with nine branches organized in the community center. Reading rooms and libraries were established up to the villages through the library and publication branch. Many book magazines and scientific researches were published. The social assistance branch provided the public with training on health and agriculture, and free treatment was provided to those in need. Clothing and food aid was provided for the poor children. Reading courses were

organized besides public courses as well as courses that provide professional skills. The branch of sports organized competitions in many fields such as wrestling, football, gymnastics and skiing. The branch of arts organized courses in the fields of painting, music, sculpture, folk dance, and chorus bands were formed, and shows were performed on national and special days. In the branch of museums, archaeological and historical artifacts were collected for the development of museums, allowing the museum to be enriched. From this point of view, it can be said that the activities of the community centers were effective in increasing the awareness and cultural awareness of the people in their modernization.

Discussion and Conclusion

Community centers increased the public's interest in fine arts and supported to create a modern nation. On the other hand, they played an important role in the adoption of revolutions in the public and the development of a common ideology via theaters, plays and performances. While increasing the literacy rate in order to enable people to increase the level of consciousness through public courses and classrooms, they also gave chance to people to enhance skills for daily life through short courses. In addition, it was tried to support professional skills by organizing electricity, motorcycling and sewing courses in community centers. Library and community rooms, on the other hand, played an important role in contributing the public's love of reading and culture. In addition to helping those who are in need through the branches of peasantry and social assistance, supporting communication between rural and urban it was aimed to enhance empathy villagers and intellectuals. Important efforts were made to protect the historical cultural monuments of the country and to develop the museum culture by the branch of museums. The sports branch also contributed to the healthy integration of young generations, as well as to ensure the socialization and cooperation of the public. In this respect, it can be said that the community centers contributed significantly to the awareness of the public and the formation of a modern society from art to literature, from sports to social assistance from the year they were established 1932 to 1951. However, as a result of the closure of the community houses many scientific documents, photo albums, poems, writings, social, economic history, folkloric compilations and the activities of the community centers disappeared. The modernization works in Turkey were interrupted by the closure of community centers acting as life schools and cultural centers that had undertaken the education of the people in all respects in the villages, cities and provinces, training many artists, theater actors, musicians, serving as an exemplary lifelong learning experience, and the closure of village institutes which had leading roles in teacher training.

GİRİŞ

Toplumsal, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin hız kazandığı günümüzde örgün eğitim ile kazanılan bilgi ve beceriler, güncelliğini hızla yitirmektedir. Bu yüzden bireylerin bilgi ve becerilerinin örgün eğitim sürecinde ve sonrasında çeşitli eğitim ortamları yaratarak beslenmesi ve geliştirilmesi bir zorunluluk durumuna gelmiştir. Bu yönüyle birey ve toplum gelişimin sürekliliğinin sağlanması için hayat boyu öğrenmeye gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda insanlığın gelişimi için her yaşta ve her yerde öğrenmenin sürekliliği kavramı ön plana çıkmıştır (Akbaş ve Özdemir, 2002). Kavram olarak kullanılmaya başlandığı ilk yıllarda yetişkin eğitimi ile bağdaştırılan hayat boyu öğrenme, günümüzde daha geniş bir kavram olarak her türlü eğitim faaliyetlerini (etkinliklerini) kapsayacak biçimde tanımlanmaktadır (Ayhan, 2005). Bu yönüyle eğitim yalnızca okul sınırları ile ilgili bir kavram olmaktan çıkarak yaşamın tüm alanlarındaki faaliyetleri kapsayan bir nitelik kazanmıştır. Dünya'da 1920'lerde kullanılmaya başlayan hayat boyu öğrenme kavramı Türkiye'de alan yazına oldukça geç girmiş, 2009 yılında MEB bünyesinde Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu tarihten geçerli olmak üzere, okullarda hayat boyu öğrenmeye yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu çalışmaların yeterli olduğunu söylemek zor olduğu gibi hayat boyu öğrenme kavramının yetişkin eğitimi dışına çıktığını söylemek de mümkün görünmemektedir (Doğan ve Toyoğlu, 2019). Çünkü hayat boyu öğrenme; kişisel tatmine dayalı eylemleri, vatandaş olarak görev bilincinde olmayı, istihdam konusunda daha çok fırsata erişimi ve sosyal yanıyla insana dönük olarak tüm etkileşim süreçlerini ve her türlü öğrenmeyi kapsamaktadır (European Commission, 2001). Bu anlamda hayat boyu öğrenme kavramı değerlendirildiğinde, Cumhuriyet döneminde 1932 yılında faaliyete geçen halkevlerinin hayat boyu öğrenme açısından önemli bir deneyim olma yanında modernleşmeye de önemli katkılar sunduğu söylenebilir.

Modernlik, siyasal alanda demokrasinin, kültürel alanda insan merkezli bir dünya tasarımının, bilimde aklın sınırsız egemenliğinin ve ekonomik alanda sanayi devrimi ile kitlesel üretime geçildiği bir dönemi ifade etmektedir (Berman, 1992 akt. Giddens, 1994). Her toplumun modernleşmesi ortak bazı noktalar dışında kendine özgü bir noktada ilerleme göstermiştir. Türk modernleşmesi ise öncelikle devlet merkezli bir proje olarak devlet tarafından devlet için devlet içinde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Özsoy, 2009). Türkiye’de modernleşme sanayileşme sürecinden daha çok eğitim sistemi aracı ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Zira bir toplumun modernleşmesinde eğitim kurumlarının rolü yadsınamaz (Çukur, 2008). Ancak eğitim süreci ile gerçekleştirilen modernleşme siyasi anlayışın değişimine koşut olarak eğitim sisteminin değişmesi ile modernleşmeden de uzaklaşabilmektedir. Zira Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan aydınlanmacı anlayış 1950’lerden sonra değişime uğrayarak eğitim sistemlerine olumsuz biçimde yansyarak modernleşme adımlarından geri dönülmesine yol açmıştır. Bu yönüyle Türkiye’de modernleşme halkın bilinçlenmesi, toplumsal dönüşüm halkın kendi ürettiği değerler üzerinden olmamıştır (Özsoy, 2009). Bu yönü ile gelişen modernleşme süreci ise tabanda istenen dönüşümü sağlamadığı için modern bir toplum yaratma hiçbir zaman tam olarak mümkün olmamıştır. Ancak yine de halkevleri ve köy enstitülerinin Türkiye’nin modernleşmesi ve halkın bilinçlenme sürecinde önemli katkıları olduğu söylenebilir.

Türkiye’de Cumhuriyet’in kurulması ile birlikte modern ve çağdaş bir ülke yaratma anlamında eğitim kurumlarına büyük bir önem verilmiştir. Aydınlanmanın gerçekleşmesi ve bilimin aydınlığının halka götürülmesi için etkili bir eğitim sürecine gereksinim duyulmuştur. Bu anlamda Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte modernleşme benimsenmiş ve aydınlanmanın önü açılmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında örgün eğitim sisteminde okuma-yazma oranının artırılması ve öğretmen yetiştirme sisteminde modernleşmeye yönelik olarak köy enstitüleri gibi kurumlar hayata geçirilirken hayat boyu öğrenmeye yönelik olarak da halkevleri kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde ülkenin sosyal ve kültürel gelişiminde, Cumhuriyetin getirdiği yenilikleri çağdaş bilimi aydınlar aracılığıyla halka ulaştırmada halkevleri ve halkodaları önemli bir rol oynamışlardır (Kardaş, 2014).

Halkevleri kurulmadan önce özellikle yurtdışında var olan benzer kurumlar incelenmiştir. Bu yıllarda Alman eyaletlerinde yurttaş ve hemşire evi biçiminde merkezler görülmekteydi. Her türlü toplantı ve çalışma için uygun salonlar vardı. Köylerde ise bunların küçük örneği toplum merkezleri vardı. Sovyet Rusya’da halkçılık anlamına gelen Narodnik hareketinde gönüllü gençler köy köy dolaşarak halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır. Türkiye’de de bazı aydınlar Narodnidom (Halkevi) adlı kurumlardan etkilenerek bu uygulamayı önermiştir. Macaristan’da Macar Ulusal Kültür Merkezi Cemiyeti, Uranya Cemiyeti, İşçi Jimnazları, Çiftçi Dernekleri, Çekoslovakya’da Mozart, İtalya’da Dopolavaro, İngiltere’de Halk Cemiyeti, Meksika’da hayatın her alanıyla ilgili eğitim veren Cada Del Peuble (Halkevi) vardı (Gurallar, 2003). İtalya’da ise farklı bir uygulama vardı. Kız ve erkek çocukları 5 yaşından itibaren ailelerinden alınarak erkekler “Balilla” kızlar ise “Piccole” adlı kurumlarda beden eğitimi, spor ve düşünce eğitimleri alıyordu. Türkiye’de halk eğitiminin yetersiz olması cumhuriyet ilke ve devrimlerin halka ulaşmasını engellemişti. Bu yönüyle Almanya ve İtalya örneği olumlu bulunmayarak İsveç ve Orta Avrupa ülkelerindeki örnek uygulamalardan etkilenerek yapılandırılmıştır. Halkevleri ulusal bilinci geliştirmek, ortak bir amaç doğrultusunda örgütleyerek köylü ile aydınlar arasında ilişkileri düzenleyerek köycülük çalışmalarını geliştirerek kısa zamanda toplumsal ve kültürel kalkınma sağlanmaya çalışılmıştır (Durak, 2014).

Bugünde birçok ülkede yetişkin eğitime yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. Bu ülkelerden İsveç’te uzun yıllardır halka yönelik merkezi olmayan bir eğitim sistemi ve kurs etkinlikleri (folkbildning) vardır. Dokuz adet eğitim derneği ve 147 halk okulu birçok devlete ait olmayan kurumlarla yakın işbirliği içerisinde bu etkinlikleri gerçekleştirir (Kayhan, 2007). Sırbistan’da yetişkin eğitimi adı altında 18 yaş ve üzeri yetişkinlere yönelik halkın toplumsal yaşama katılımı ve iş alanı yaratma konusunda pek çok kurs yürütülmektedir. Bu programlarda dil eğitimi, bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilim-teknoloji ve çeşitli sanat kursları yürütülmektedir (Eurydice, 2019). Danimarka’da yetişkin yaygın eğitim etkinlikleri akşam liseleri, halk liseleri, ev ekonomisi okulları, sanat ve el becerisi (zanaat) okullarında gerçekleştirilmektedir. Burada bireylerin genel ve akademik becerilerini geliştirmesi, genel yaşantılarında sorumluluk bilinçlerinin artması yönünde etkinlikler yürütülmektedir. Spor, politika, dini ve diğer sosyal alanlarda etkinlikler bunlara örnek verilebilir (Non-formal adult education, 2018). Slovakya’da bireylerin sahip oldukları eğitimi desteklemek ve geliştirmek adına 4 farklı türde eğitim sağlanmaktadır. İleri eğitim kurumlarında, okullarda veya okul dışı kurumlarda eğitimler gerçekleştirilmektedir. İngiltere’de ise halk eğitimi bağlamında (community learning) kişisel gelişimden yaşlıların öğrenimine, aile eğitimine, sivil

katılımı teşvik eden etkinliklere kadar çok geniş esnek yaygın eğitim olanakları sunulmaktadır. Bu kurumlar genel olarak dezavantajlı grubu hedefleyen etkinlikler düzenlemektedir (Eurydice, 2019).

Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk Devrimleri toplumdaki dinsel ve geleneksel yaklaşım yerine aydınlanmacı bir yaklaşımı benimsemiştir (Kongar, 1979). Kültürün temellenmesinde ulusçuluğun yerine ise halkçılık ilkesinin alması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Bunun sonucu olarak Türk ocakları kapatılmış yerine halkevleri açılmıştır (Yavuz, 1977). Halkevleri 19 Şubat 1932’de 14 merkezde kurulurken bu sayı Ağustos ayında 20’ye çıkmıştır. 1951 yılında ise halkevleri kapatıldığında bu sayı 478’e, köylerde kurulan halkodalarının sayısı ise 4322 ulaşmıştır (Durak, 2014; Şener, 2015). Halkevleri kurulurken bağımsız dernek ve vakıf statüsünde değil, Kuvayı Milliye örgütünün devamı Cumhuriyet Halk Partisi’nin bir yan kuruluşu olarak inşa edilmiştir (Çeçen, 2000). Halkevlerinin özerk olmayan bu yapısı halkevlerinin CHP’nin bir yan kolu olarak görülmesine yol açarak kapatılmasında bir gerekçe olarak öne sürülmüştür.

Halkevleri ilk açıldığında 9 şube olarak örgütlenmesi planlanmıştır. Bu şubeler; 1. Dil, Tarih ve Edebiyat, 2. Güzel Sanatlar, 3. Temsil (Tiyatro ve Seyirlik Oyunlar), 4. Spor, 5. Sosyal Yardım, 6. Halk Dershaneleri ve Kurslar, 7. Kütüphane ve Yayın, 8. Köycülük, 9. Müze ve Sergi biçiminde yapılandırılmıştır (CHP, 1932). Halkevi şubesinin açılabilmesi için en az 25 kişi olması kararı alınmıştır. Halkevleri CHP’den yapılan yardımlar ile ayakta dururken halk odalarının bulunduğu yerlerdeki sağlanacak gelirle idare edilmesi esastır. Halk odalarının gelirini, bağışlar, köy sandık gelirleri, özel muhasebe ve belediyelerden yapılan yardımlar oluşturmaktaydı. 1946 yılından itibaren bu yardımlar azalmıştır (Çeçen, 2018). Yardımların azalması ile birlikte halkevleri faaliyetleri önemli oranda sekteye uğramıştır.

Halkevleri en yoğun etkinliklerini 1932-1940 yılları arasında yapmıştır. Bu dönemde spor, sinema ve kültür etkinlikleri ile toplum merkezi haline gelmiş cumhuriyet devrimleri halka benimsetilmeye çalışılmıştır (Karadağ, 1998; Şener, 2015). Halkevleri ve halkodaları cumhuriyet ilkelerini halkla bütünleştirmeyi amaçlayan aydınlanmacı bir bakışla reformları köye götürmek, modern teknikleri yaymak, laik ve pozivist bir tutum aşılama yönünde çabalar harcamıştır. Halkevleri aynı zamanda Kemalist seçkinler ile halk kitleleri arasında ideolojik birliktelik yaratmak, köyde ve kentte yetişkin eğitimini gerçekleştirmeye dönük çabalar ışığında cehaleti yenerek halkın bilinç düzeyini yükseltip modern bir zihniyete kavuşturmaya çaba harcamıştır (Eric, 2010; Stanford, 1983; Özdemir ve Akbaş, 2011).

Halkevleri kurulurken modern ve Avrupalı bir halk yapısını oluşturarak, ulus devlet oluşumuna yardımcı olan kurumlar yapılandırılmaya çalışılmıştır. Halkevleri aynı zamanda halkın sanatsal, kültürel gelişimini gerçekleştirmeyi ve toplumsal ekonomik kalkınma ortamını geliştirmeyi hedeflemiştir. Çağdaşlaşma düşüncesini gerçekleştirerek yeni devletin gereksinim duyduğu insan yetiştirilmeye çalışılmıştır (Durak, 2014; Karaömerlioğlu, 1998; Turan, 2006). Bu amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılırken aynı zamanda halk ile aydınlar arasında etkileşim sağlanmaya çalışılarak köy ve kent ayrımı giderilerek ortak amaçlara (ideallere) sahip bir toplumsal yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Halkevleri hayat boyu öğrenme temelinde bir kültür ve sanat evi olarak görev yapmıştır. Bu yönüyle modernleşmeye önemli katkılar sunmuştur.

Bu çalışma özellikle çağdaşlaşma anlamında halkevlerinin çalışmalarını sistematik olarak ortaya çıkarması ve bu çalışmaların hayat boyu öğrenme açısından önemini ortaya koyma anlamında oldukça önemlidir. Zira halkevleri ile ilgili yapılan çalışmaların genelde bir bölgenin ya da sadece bir halkevinin çalışmalarını genel olarak değerlendirmeye dönük olduğu görülmüştür (Akter, 2016; İnan, 2000; Kardaş, 2014 ve Yılmaz, 2018). Bu yönüyle bu çalışma halkevlerinin çağdaşlaşmaya hizmet eden tüm etkinliklerini hayat boyu öğrenme açısından değerlendirmesi açısından alana katkı sunabilecektir.

Bu araştırma, halkevlerinin hayat boyu öğrenme bağlamında Türkiye’deki faaliyetlerini ve modernleşmeye etkilerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere çözümler aranmıştır.

1. Halkevlerinin amaçları nelerdir?
2. Halkevlerinde modernleşmeye temel oluşturan alanlar nelerdir?
3. Halkevlerinde dil, tarih ve edebiyat çalışmaları etkinlikleri nelerdir?
4. Halkevlerinde gerçekleştirilen sanatsal etkinlikleri nelerdir?
5. Halkevlerinde düzenlenen spor etkinlikleri nelerdir?
6. Halkevlerinin temsil, müze ve sergi, köycülük, halk ersaneleri, sosyal yardım ve bağış şubelerinin çalışmaları nelerdir?
6. Halkevlerinin bünyesinde faaliyet gösteren şubelerin etkinlikleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu başlık altında araştırma modeli, veri toplama araçları ile veri analizi hakkında bilgiler sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel bir çalışma olarak durum çalışması şeklinde desenlemiştir. Durum çalışması güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatları ile belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada da halkevlerinin Türkiye'nin modernleşmesinde nasıl bir rolü olduğu alan yazın taramasına dayalı olarak doküman incelemesi yoluyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Analizi

Bu yönüyle araştırmada halkevlerinin kuruluşundan kapanmasına kadar olan dönemdeki faaliyetlerine yer veren makale, kitap, yüksek lisans, doktora tezleri, yönetmelikler, belge ve tutanaklar araştırmada veri kaynağı olarak kabul edilmiştir. Kaynaklar seçilirken halkevlerinin yapmış olduğu faaliyet ve çalışmaları içermesi belirlenen dönemleri kapsamı ön plana alınmıştır. Araştırmada ulaşılan dokümanlardaki veriler araştırmanın amacı doğrultusunda betimsel analize dayalı olarak içerik analizi ile çözümlenmiştir. Cohen, Manion ve Morrison (2007)'a göre içerik analizi, eldeki yazılı bilgilerin temel içeriklerinin ve içerdikleri mesajların özetlenmesi ve belirtilmesi işlemi olarak da tanımlanmaktadır. Bu çalışmada da veriler, bir çerçeve oluşturularak okunmuş ve düzenlenmiştir. Araştırmada verilerin geçerliliğin sağlanması için iki araştırmacı verileri birlikte analiz etmiş aradaki farklılık olup olmadığı kontrol edilmiştir. Araştırmanın temaları halkevlerinde modernleşmeye temel oluşturan 9 şubenin çalışmalarına göre temellendirilmiştir. Bu şubeler; dil, tarih ve edebiyat şubesi, güzel sanatlar, temsil şubesi, spor şubesi, halk dershaneleri ve kurslar, köycülük şubesi, kütüphane ve yayın şubesi, sosyal yardım şubesi, müze ve sergi şubesidir. Bu şubelerin yaptığı çalışmalar analiz edilerek özetlenmiş tablolarda verilerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

Halkevlerinin hayat boyu öğrenme bağlamında Türkiye'deki faaliyetleri ve modernleşmeye etkilerinin ne düzeyde olduğu Halkevlerinin amaçları ayrıntılı bir şekilde görülebilmektedir.

Halkevlerinin Amaçları şunlardır;

1. Ulusal kültürün geliştirilmesi
2. Modern ulus yaratılması
3. Kemalist ideolojinin yaygınlaştırılması
4. Modern ve Avrupalı bir halk yapısının oluşturulması
5. Kemalist rejimin ilkelerini benimsetme
6. Okuryazar yapma
7. Çağdaş bir toplum yaratılması
8. Modernleşmeyi sağlama
9. Okuma alışkanlığı oluşturulması
10. Kadının kamusal alanda bulunması
11. Bilimsel çalışmaların geliştirilmesi
12. Atatürk İlke ve İnkıplarının halka benimsetilmesi
13. Toplumsal dönüşüm
14. Köylüyü bilinçlendirme
15. Köylünün kalkındırılması
16. Halkın aydınlatılması
17. Halk kültürünü geliştirme ve yaygınlaştırma
18. Sanat yoluyla halkın bilinçlenmesini sağlamak
19. Güzel sanatları desteklemek ve geliştirmek
20. Bireyin kişiliğinin geliştirilmesi

(Durak, 2014; İnan, 2000; Kısıklı, 2012; Sertel, 2013; Yılmaz, 2018). Halkevlerinin amaçları incelendiğinde Kemalist ilke ve inkıpların halka benimsetilmesi ve ulusal kültürün yaygınlaştırılması temel amaç olmasına karşın bu amaçlara paralel olarak çağdaş bir toplum yaratma, toplumsal dönüşüm,

köylünün bilinçlendirilmesi, güzel sanatların desteklenmesi ve sanat yoluyla halkın bilinçlendirilmesi hedefleri de modern bir Türkiye yaratma anlamında oldukça önemlidir. Bu amaçların geneli incelendiğinde Modern ve Avrupai bir toplum yapısının oluşturulmasının hedeflendiği görülebilmektedir. Halkevlerinin örgütlendiği şubelerin de halkın modernleşmesine temel teşkil edecek şekilde biçimlendirildiği söylenebilir. Tablo 1’de bu alanlar ve yürüttüğü faaliyetler verilmiştir.

Tablo 1

Halkevlerinde modernleşmeye temel oluşturan alanlar

<i>Faaliyet Alanları (Şubeler)</i>	<i>Şubelerde Yürütülen (Faaliyetler) Uygulamalar</i>
Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi	Konferanslar, dil çalışmaları, büyükleri anma günleri düzenlemek, yayımlar, broşürler, araştırmalar, incelemeler, edebi eserlerin çevirisi; masal, deyim ve atasözlerini toplamak, dergiler çıkarmak.
Güzel Sanatlar şubesi	Temsil şubesi ile birlikte konserler, resim ve müzik kursları, orkestra ve bando oluşturmak ve gösteriler, resim ve fotoğraf sergileri.
Temsil Şubesi	Tiyatro gösterileri, müsamereler, halk dansı gösterileri, bando ve orkestra çalışmaları, müzik dinletileri, sinema gösterileri, sergi ve geziler, halkevi tiyatrolarını kurmak ve oyunlar sergilemek.
Spor Şubesi	Futbol, voleybol, güreş, atıcılık, kayak ve muz pateni gibi sportif etkinlikler, gece fenerleri, turnuvalar.
Halk Dershaneleri ve Kurslar	Okuma yazma kursları, biçki-dikiş-nakış kursları, ütü, kolalama, şakacılık, arıcılık, bağcılık gibi kursların yanında; medeni bilgiler, yabancı dil, muhasebe ve daktilo kursları açılmıştır.
Köycülük Şubesi	Sosyal yardımlar, halk kursları ve dershaneler açmak, halk aydın buluşması, halk için temsil şubesi ile birlikte gösteri ve şenlikler düzenlemek, sosyal yardım şubesinin yardımlarıyla köylerde yardım ve gösteriler düzenlemek.
Kütüphane ve Yayın Şubesi	Okuma odası ve kütüphaneler düzenlemek, yayımlar çıkarmak, edebi eserler yayınlamak, çeviriler yapmak, halkın bilgi ve kültürünü artırmak, okuma alışkanlığı kazandırmak.
Sosyal Yardım Şubesi	Kimsezi, kadın, çocuk, hasta ve yaşlılara yardım, sosyal yardım faaliyetleri, hayır kurumlarına yardım, halk sağlığı çalışmaları, parasız sağlık muayeneleri açmak, temsiller ve gösterilerin düzenlemesi.
Müze ve Sergi Şubesi	Müzeye açılmayan yerlerde müze açılması için çaba harcamak; açık olan müzelerin geliştirilmesi için eski yazılar, minyatürler, çiniler, halılar, milli kıyafetler, eski kılıçlar, tüfekler, tabancalar, gümüş kakamalar etnografik değerleri toplamak ve korumak.

(BCA, 490.01.990.833.1; İnan, 2000; Durak, 2014; Kardaş, 2014; Sertel, 2013; Yılmaz ve Akhan, 2011; Yılmaz, 2018).

Tablo 1’de görüldüğü gibi halkevleri dokuz şubeye ayrılmıştır. Bu şubelerin hepsi halkın kültürel, sosyal gelişimi ve halkın bilinçlendirilmesi anlamında önemli çalışmalar yapmalarının yanında özellikle kütüphane, dil, edebiyat ve tarih şubesi, temsil şubesi ve güzel sanatlar şubesinin yaptığı çalışmalar halkın aydınlatılması anlamında dikkate değer çalışmalardır. Temsil şubesinin köylere kadar giderek ya da köylerde örgütlenen halkodalarının düzenlediği tiyatro gösterileri, müzik konserleri, resim kursları, dil, edebiyat ve tarih konferansları, müze çalışmaları, sosyal yardım çalışmaları, kitap, yayın faaliyetleri, kütüphaneler, okuma-yazma kursları halkın modernleşmesi ve çağdaşlaşması anlamında önemli çalışmalar olmuştur.

Farklı illerde faaliyet gösteren halkevi şubeleri dil ve edebiyat çalışmalarında Milli dili geliştirmek ve inkıpların yayılmasına sağlamaya dönük çalışmalar yer vermişlerdir. Ayrıca bu şubeler yaşayan sözcük, deyim, terim, masal ve atasözlerini toplamayı ve incelemeyi amaçlamışlardır. Tarih kolu ise buldukları bölgenin tarihini yazarak, bununla ilgili bilgileri toplayarak yayınlamayı hedeflemişlerdir. Edebiyat kolu da edebiyat hareketlerini canlı tutmak, yayınlarda bu ürünleri tanıtmak, öz Türkçe kullanılması konusunda gençleri teşvik etmektir. Halkevlerinde dil, tarih ve edebiyat çalışmaları faaliyetleri aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Halkevlerinde dil, tarih ve edebiyat çalışmaları

<i>Halkevleri (Şubeler)</i>	<i>Şubelerde Yürütülen Dil, Tarih ve Edebiyat (Faaliyetleri) Uygulamaları</i>
Tunceli Halkevi	Okuma yazma bilmeyenler için ücretsiz okuma kursları, kitap, dergi ve yayın faaliyetleri, aile toplantıları, gençlik geceleri tarih çalışmalarında Zihni Kavut tarafından “Dünya Ahvali ve Türkiye Siyaseti” konferansı, Savcı Müfit Sezer “Kapitülasyonlar” konferansı, Şimendiferler ve tarihçesi.
Denizli Halkevi	Halk için konferanslar; konular: İnkılaplar, Denizli tarihi ve dili, Mimar Sinan, Namık Kemal, halk arasında yaşayan kelimeler, maniler, masallar ve atasözleri derlenmiştir. Okuma yazma, Fransızca ve İngilizce kursları açarak halkın bilgi seviyesi yükseltilmeye çalışılmıştır. Kitap ve broşürler, inanç dergisi.
Diyarbakır Halkevi	Yenilikleri tanıtmaya halka benimsetme, okuma yazma kursları, dil ve alfabe yenilikleri tanıtmaya.
Mardin Halkevi	Milli kültürü evrensel kültürle bütünleştirme, okuma-yazma kursları, konferanslar, yayınlar.
Kastamonu Halkevi	Şapka inkılabının kutlama, okuma- yazma kursları, inkılapları yayma.
Gaziantep Halkevi	Okuma, konuşma, yazma, yenilikleri tanıtmaya.
Ünye Halkevi	Şahap Haşim’inin verdiği konferans, “Türk Dilinin Kutsiyeti” konferansı, İbrahim Öztürk “Osmanlıca, Arapça, Türkçe Cümleler Arasındaki İlişkiler” konferansı, İbrahim Öztürk’ün “Türk İnkılabı” ve “İnönü Zaferi” konferansı.
Mersin Halkevi	Okuma yazma konuşma kursu, dil ve alfabe yeniliklerini tanıtmaya.
Siirt Halkevi	Siirt ve çevresinde kullanılan “Öz Türkçe” kelimelerini derledi. Dil inkılabının Siirt çevresinde benimsenmesi, halkın bilgisini artırmak için “Türk Dili” konferansları, münazaralar, milli günleri kutlamak, okuma yazma kursları, köy adlarının Türkçe isimler verilmesi için çalışmalar, Siirt gazetesinde halkevi kösesi açılması.

(Durak, 2014; İnan, 2000; Kardeş, 2014; Sertel, 2013; Yılmaz, 2018).

Tablo 2’de verildiği gibi halkevlerinde dil, edebiyat ve tarih şubesi bir yandan inkılapları sağlamaya çalışırken diğer yandan bölgenin tarihi ile birlikte edebî ürünleri toplayarak bunları yayınlamıştır. Ayrıca bu şube halkı bilgilendirmeye yönelik konferanslar vermişlerdir. Dil ve edebiyat çalışmalarında halkevlerinin yaptığı çalışmalarla yörelerin milli kültüre ait olan masallar, maniler, atasözleri derlenmiş milli kültürün evrensel kültürle bütünleşmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Özellikle hemen hemen tüm illerdeki halkevleri ve halkodalarında öğretmenlerin desteği ile okuma-yazma ve konuşma kursları açılarak halkın okuma-yazma oranı artırılmıştır. Edebiyat kolu aynı zamanda Türk Dili ve Dil İnkılabına yönelik konferanslar verilerek halk tarafından dilin özümsemesi yanında “Öz Türkçe”nin gelişimine de katkıda bulunmuştur. Edebiyat kolunun halka yönelik düzenlediği konferans ve söyleşiler ile halkın edebî ürünleri tanımalarının yolu açılırken aynı zamanda halkın bilinçlenmesi ve okuma düzeyinin yükselmesinde önemli bir işlev görmüştür.

Halkın modernleşmesi sanat yoluyla bilinçlenmesi anlamında güzel sanatlar şubesinde önemli bir işlev görmüştür. Halkevlerinde Güzel sanatlara ilişkin yapılan faaliyetleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3

Halkevlerinde gerçekleştirilen güzel sanatlar etkinlikleri

<i>Halkevleri (Şubeler)</i>	<i>Güzel Sanatlar (Faaliyetleri) Uygulamalar</i>
Ünye Halkevi	Ordu Halkevi ile birlikte müzik aletleri getirip müzik kursları açmak, Rafa Erdem resim çalışmaları. Ordu’da konser.
Tunceli Halkevi	Yöresel oyunlar, şiir dinletileri.
Denizli Halkevi	Musiki kolu tarafından bando kurulması. İstiklal Marşı ve diğer marşların öğretilmesi. Müzik ve resim kursları.

Tablo 3 devamı

Halkevlerinde gerçekleştirilen güzel sanatlar etkinlikleri

Halkevleri (Şubeler)	Güzel Sanatlar (Faaliyetleri) Uygulamalar
Aydın Halkevi	Halk oyunları, resim-iş, şiir yazma, müzik etkinlikleri, film gösterileri, korolar, gösteriler. Fotoğrafçılık, heykeltıraş ve süsleme atölyeleri.
Siirt Halkevi	Bando, koro ve caz orkestrası kuruldu. İsteyenlere keman ve mandolin kursu açılmıştır. İki balo ve üç defa da müzikli çay ziyafeti tertip edilmiş ve resim sergisi açılmıştır.
Konya Halkevi	Kız ve erkek öğrencilere yönelik keman, piyano, mandolin, flüt, viyolonsel, saz ve cura dersleri, resim kursları, bando kursları, fotoğrafçılık kursları açılmıştır.

(Aktaş ve Özdemir, 2011; BCA, 490.01.990.833.1; Durak, 2014; İnan, 2000; Kardeş, 2014; Sertel, 2013; Yılmaz ve Akhan, 2011; Yılmaz, 2018;).

Tablo 3’de görüldüğü gibi incelenen halkevlerinde birçok sanatsal ve kültürel faaliyetler yürütüldüğü söylenebilir. Halkevlerinde müzik ve resim kursları açıldığı, bu kurslarda yapılan çalışmaların sergi ve konserler yoluyla köylere kadar halkla buluşturulduğu söylenebilir. Halkevlerinde bando takımları kurularak milli ve yerel bayramlarda gösterilere katılmışlardır. Milli danslar ve milli ve mahalli marşlar halka öğretilip birlikte söylenmiştir. Halkevleri ayrıca atölyeler kurarak, heykeltıraş resim ve süsleme sanatlarını teşvik etmiştir. Halkevinin yaptığı çalışmalar ile gençlerin ve halkın güzel sanatlara ilgisi artmıştır. Bu sayede birçok sanat alanında yetenekli genç opera sanatçısı ve ressam yetişmiştir.

Halkevlerinde kültür ve sanat faaliyetlerine ek olarak spor şubeleri birçok faaliyetler yürütmüştür. Gençlere ve halka sporu benimsetmeyi, spora karşı ilgi uyandırarak ruhen ve fiziken sağlıklı insanlar yetiştirmeyi amaçlamıştır. Spor Faaliyetleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4

Halkevlerinde spor çalışmaları

Halkevleri (Şubeleri)	Spor Faaliyetleri ve Uygulamaları
Ünye Halkevi	Voleybol ve futbol takımları oluşturma, halkevleri arasında turnuvalar yapma, gece fener alayları, gündüz ise spor müsabakaları düzenleme, güreş şenliği düzenlemeleri yapılmıştır.
Tunceli Halkevi	Spor ve kayak, Üsteğmen Ahmet Coşkun spora ilişkin konferans vermiştir.
Denizli şubesi Halkevi	İl içinde ve çevresinde bisikletçiler turnesi düzenlendi. 1937 yılında kupa maçı düzenlendi. Avcılık faaliyetleri yapılmıştır.
Gaziantep Halkevi	Jimnastik faaliyetleri, güreş müsabakaları, kayak ve avcılık etkinlikleri yapılmıştır.
Siirt Halkevi	Voleybol ve futbol takımı oluşturulmuş. Atlı spor atletizmi, avcılık, binicilik, güreş ve buz pateni sporları yapılmıştır.
Konya Halkevi	Kayak, boks ve güreş kursları açılmıştır.

(Aktaş ve Özdemir, 2011; Durak, 2014; İnan, 2000; Sertel, 2013; Yılmaz ve Akhan, 2011; Yılmaz, 2018).

Tablo 4’de görüldüğü gibi halkevlerinde birçok spor faaliyetleri düzenlenmiştir. Halkevleri futbol, voleybol gibi turnuvalar yanında kayak, avcılık, binicilik, güreş, jimnastik faaliyetleri düzenlemiştir. Yine halkevleri bu faaliyetleri spor müsabakaları düzenleyerek halkla paylaşma olanağı bulmuştur. Halkevlerinde spor faaliyetleri düzenlenirken bölgenin koşulları dikkate alınmış deniz kenarlarında su sporlarına, kayak için elverişli bölgelerde ise kış sporlarına ağırlık verilmiştir.

Halkevlerinde spor faaliyetlerinin yansısı köycülük faaliyetlerine de büyük önem verilmiştir. Köycülük şubesi de önemli çalışmalar yapmıştır. Köylerin sosyal ekonomik ve kültürel anlamda gelişim ve

ilerlemesine destek olmayı, temsil şubesi ile ortak hareket ederek temsiller, milli danslar kukla gibi gösterilerin köylerde düzenlenmesini sağlamayı, zirai ve sıhhi bilgiler vererek okur-yazar oranını artırmayı amaçlamışlardır. Köycülük şubesi faaliyetleri Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5

Halkevlerinde köycülük şubesi çalışmaları

Köycülük (Halkevleri Çalışmaları)	Faaliyetler ve Uygulamalar
Ünye Halkevi	Köy gezileri düzenleme, Ünye Kalesi ve Yosun Burnu gezileri, köy anketleri düzenleyerek köylülerin durumunu, sosyal ve ekonomik gereksinimleri belirlenmiştir.
Tunceli Halkevi	Köylere gezi ve sağlık taraması, yoksullara yardım, halk dersaneleri ve kurslar düzenleme, köylülerin sağlık kuruluşlarında tedavi görmelerine yardım etmeyi sağlamıştır.
Denizli Halkevi	Köy gezileri yapılarak ziraatçılar tarafından tarım ürünlerinin ekimi ve cinsleri, aşı yöntemleri, veterinerler tarafından hayvanlara bakım ve hastalıktan korunma yolları eğitimleri verilmiştir.
Siirt Halkevi	Şube üyeleri köylere giderek tifüs, sıtma, uyuz, gibi başlıca hastalıklara karşı mücadele ve zirai, iktisadi yöntemleri anlatmıştır.

(Aktaş ve Özdemir, 2011; BCA, 490.01.1125.107.1; Durak, 2014; İnan, 2000; Kardaş, 2014; Sertel, 2013; Yılmaz, 2018).

Tablo 5’de görüldüğü gibi halkevleri köycülük şubesi daha çok köylere geziler düzenleyerek köylerde yaşanan sorunları belirleyerek bu sorunlara çözüm bulmaya çalışmıştır. Bu şube diğer şubelerle birlikte çalışarak köylerde kurslar açmış, ziraatçılarla birlikte köylülere tarım ürünlerinin ekimi ve aşılama konusunda eğitimler vermiştir. Veterinerlerle birlikte ise hayvanlara bakım ve hastalıktan korunma yolları konusunda çalışmalar yaparken doktorlarla birlikte, tifüs, sıtma, uyuz gibi hastalıklara karşı mücadele konusunda çalışmalar yapmışlardır. Ayrıca köylülerin sosyal ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır.

Halkevlerinde bir kütüphane ve okuma odası açarak kitap, gazete, dergi çıkarmayı ve seyyar kütüphaneler göndermeyi amaçlayan kütüphane ve yayın şubesi faaliyetleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo. 6

Halkevlerinde kütüphane ve yayın şubesi çalışmaları

Halkevleri	Kütüphane ve Yayın Şubesi Faaliyetleri ve Uygulamaları
Ünye Halkevi	Köy gezileri düzenleme, Ünye Kalesi ve Yosun Burnu Gezileri, köy anketleri düzenleyerek köylülerin durumu sosyal ekonomik ihtiyaçları belirlenmiştir.
İzmir Halkevi	Anadolu halkın sesi, Yeni Asır, Fikir Kültür Sanat Dergisi, Güzel Günler yüksek edebi değere sahip eserler yayınlanır. Ocak Urla Halkevi Dergisi ve Küçük Menderes Tire Halkevi Dergisidir. Rahmi Balaban’ın Özdemir Onbaşı ve Şehir mi Tövbeler Tövbesi” Fuat Edip Baksı’nın “Gökçen Efe” adlı eseri Necati Cumali’nin “Boş Beşik” adlı piyes eseri yayınlanmıştır.
Aydın Halkevi	Anı Gazetesi ve Kültür Dergisi
Denizli Halkevi	İnanç Dergisi (Şiir hikâye, piyes, tenkit, edebiyat inceleme ve derleme yazıları)

Tablo. 6 devamı

Halkevlerinde kütüphane ve yayın şubesi çalışmaları

Halkevleri	Kütüphane ve Yayın Şubesi Faaliyetleri ve Uygulamaları
Manisa Halkevi	Yeni Doğuş (aylık dergi) inkılabı anlatan edebiyat örnekleri. İlhan Berk'in şiirleri bu dergide yayınlanmıştır. Gediz Dergisi ise Manisa'nın tarihi, sosyal ve kültürü tarihi ve ekonomisi ile ilgili yazılar. Edebi eser olarak Manisa'nın Halkevinde İlhan Berk'in "Güneşi Yakanların Selamı", Ödemiş Halk Evi Muammer Lütfü Bahşi'nin "İlk Kurşun" eseri yayınlanmıştır.
Muğla Halkevi	Yeni Milâs Dergisi edebi eserler yayınlanmıştır. Muğla Dergisinde (Şiir, hikâye, gezi yazısı, tiyatro, fantezi yazıları ve denemeler yayınlanmıştır). Ayrıca mani, destan masal ve halk hikâyeleri, Muğla yöresi halk edebiyatı ürünleri yayınlanmıştır.
Antalya Halkevi	Türk Akdeniz dergisi, kütüphane ve yayınlar.
Eskişehir Halkevi	Porsuk Dergisi, okuma odaları, kütüphaneler, yayın ve kitaplar.
Trabzon Halkevi	İnan Dergisi şiir, müzik, mimari, siyasi yazılar. Hikâye, deneme eleştiri yazılarına yer verildi.
Samsun Halkevi	19 Mayıs Dergisi, yayın ve kitaplar, kütüphane ve okuma odası.
Diyarbakır Halkevi	Karacadağ Dergisi, yayın ve kitaplar, kütüphane.
Konya Halkevi	Konya Dergisi, tarih, dil, edebiyat, felsefe, güzel sanatlar, sosyoloji, folklor, etnografya, coğrafya, arkeoloji, jeoloji ve Türk Tarihi konularında önemli bir kaynak olmuştur. Kitap ve broşürler. Zengin bir kütüphane öğrencilere ödevlerinde kaynak kurum olmuştur. Konya Halkevinin yayınladığı bazı kitaplar; "Türkçe Tipler", "Orhan Alfabesinin Anadolu'daki izleri", "Duyuşlar", "Sille Halk Şairleri" vb. 27 kitap yayınlanmıştır.
Ankara Halkevi	Ülkü Dergisi, edebi yazılar, kültürü geliştiren yazılar yayınlanmıştır. Pratik bilgilerin ve inkılâpçı görüşlerin yayılmasında öncülük yapmış, diğer dergilere ve yayınlara rehberlik etmiştir.
İstanbul Halkevi	Yeni Türk, milli kültürün geliştirilmesine ilişkin yazılar, sosyal ekonomik edebi yazılar.
Siirt Halkevi	Kütüphane oluşturulması, kütüphaneye 700 kitap sağlanması.

(Aktaş ve Özdemir, 2011; Çavdar, 1983; Durak, 2014; İnan, 2000; Kısıklı, 2016; Özsarı, 2002; Sertel, 2013; Yılmaz ve Akhan, 2011; Yılmaz, 2018; Zeyrek, 2006).

Tablo 6'da görüldüğü gibi incelenen halkevlerinin tamamına yakının kendi dergilerini çıkardığı görülmektedir. 1951 yılına gelindiğinde 473 halkevi olduğu dikkate alındığında yazın alanında ve halkın kültürünün sanatsal ve edebi değerlerin kazandırılmasında bu dergilerin önemli bir işlev gördüğü söylenebilir. Halkevleri içinde genel merkez olmamasına karşın Ankara Halkevi bu görevi üstlenmiştir. Ankara Halkevinin çıkardığı "Ülkü Dergisi" halkevleri açısından en önemli yayındır. Bu dergi tüm halkevlerine ulaştırılmıştır. Ülkü Dergisinde sanat ve edebiyat gibi modernleşmeyi destekleyen yazılar yanında cumhuriyet ilkelerini bilimsel tarzda yayınlayan yazılar da yer almıştır. Halkevi açılırken kütüphane ve okuma odası veya kitaplığın zorunlu olması nedeniyle halkevlerinin tamamında kütüphane ve okuma odalarının olduğu görülmektedir. Bu okuma odaları ve kütüphaneler örgün eğitimin dışındaki her yaşta insanın edebi ürünlerle ve sanat ürünleri ile buluşmasına olanak sağlamasının yanında halkın bilinç düzeyin yükselmesinde önemli bir etken olmuştur. Kahve sahiplerinin izni ile okuma çalışmaları yapılması, köylerde seyyar kütüphanelerin oluşturulması gençleri okumaya teşvik etmiştir. Ayrıca halkevlerinde araştırma yayınları ve çeviriler ile bilimsel bilginin paylaşılmasında halkevlerinin etkin bir

rol oynadığı söylenebilir. Sadece Ege bölgesinde 51 araştırma kitabı yayınlanması bilimsel bilginin yayılması anlamında halkevlerinin ne derece etkili olduğunun göstergesidir. Halkevlerinde Aristo, Eduarda Claparede, Emile Butro, Rousseau gibi batılı filozofların eserlerinin çevrilmesi de halkın aydınlanmasında önemli bir işlev görmüştür.

Halkevlerinde temsil şubesi de sanatın halkla buluşmasında etkin bir rol oynamıştır. Sahne sanatlarını destekleyerek tiyatro sevgisini aşlamayı ve gençlerin güzel ve serbest konuşmasını sağlamayı amaçlayan temsil şubesinin faaliyetleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Halkevlerinde temsil şubesi faaliyetleri

Halkevleri	Temsil Şubesi Faaliyetler ve Uygulamalar
Ünye Halkevi	Sahnelediği oyunlar; İstiklal, Mavi Yıldırım, Canavar, Akın, Kozanoğlu ve Himmetin Oğlu.
Tunceli Halkevi	Devrim adlı piyesin sergilenmesi, temsiller ve film gösterileri.
Denizli Halkevi	Tiyatro kurulması ve 25 oyun sergilenmesi, milli piyesler, melodram ve trajikomikler piyesler, kukla-karagöz oyunları, film gösterileri.
Siirt Halkevi	Ücretsiz sinema gösterileri, müzik dinletileri, piyes ve temsiller “Akın ile Gavur İmam”, “Mavi Yıldırım”, “İstiklal”, “Beş Devir”, “Vatan ve Vazife” vb.
Konya Halkevi	Temsiller ve konserler, Temsillerden bazıları; İki kızlar, Tırtıllar, Zehirli Kucak, Zoraki Tabip vb. Şiir okuma müsabakaları, münazaralar, çocuk saatleri, film gösterileri.

(Aktaş ve Özdemir, 2011; Durak, 2014; İnan, 2000; Karadağ, 1998; Sertel, 2013; Yılmaz ve Akhan, 2011; Yılmaz, 2018).

Tablo 7’de görüldüğü gibi temsil şubesinde milli piyesler, melodram ve trajikomik piyesler, kukla-karagöz oyunları, ücretsiz film gösterileri sergilenmiştir. Sinema makinası olan halkevi sayısı 44’e ulaşmıştır (Karadağ, 1998). Yalnızca halkodalarında 400 oyun sahnelemiştir. Halkevindeki tiyatro çalışmaları bir yandan halkı ücretsiz olarak tiyatroyla buluştururken aynı zamanda devlet tiyatrosuna eleman yetiştirmede bir kaynak olmuştur. Halkevlerinde oynanan oyunlar ve izlenen filmler, Türk halkının modernleşmesi anlamında önemli katkılar sunmuştur. Halkevlerinde tiyatronun yansira kukla, karagöz, orta oyunlarının da sergilenmesi Türk kültürünün yaşatılması anlamında çocuk ve gençlerin bu kültürü benimsemesine olanak sağlamıştır.

Halkevlerinde sosyal yardım ve halk dershaneleri de sosyal yardım olarak önemli çalışmalar yapılmıştır. Halkevinin bulunduğu bölgede bulunan kimsesiz kadınlar, çocuklar ve engelli durumunda olanlara, hastalara ve yaşlılara yardım etmek ve hayır kurumlarına yardımcı olmayı amaçlamıştır. Ayrıca halkı sıhhi konularda bilinçlendirme ve kültür seviyesini yükselterek halkın okumasını ve yazmasını sağlamayı amaçlayan sosyal yardım ve halk dershaneleri şubesi faaliyetleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Halkevlerinde sosyal yardım ve halk dersaneleri çalışmaları

<i>Halkevleri</i>	<i>Sosyal Yardım ve Halkdersaneleri Faaliyetler ve Uygulamalar</i>
Ünye Halkevi	Dul, öksüz ve kimsesizlerin gereksinimleri belirlenerek giderilmesi. Bu çocukların tespiti için öğretmenler okul müdürleri ve milli eğitim ile ilişki kurulması ve bu çocukların himaye altına alınması. Hayır cemiyetleri ile işbirliği sağlanması, müsamere, temsil, balolar düzenlenerek gereksinimi olanlara yardım yapılması. Öğretmenlerle görüşülerek okulların gereksinimlerinin belirlenmiştir.
Tunceli halkevi	Halk sağlığı konferansları, fakir hastalara ilaç yardımı. "Sıtma tedavisi" konferans Doktor Cemil Erkan. Eczacı Üsteğmen Ekrem Zehirli Gazların Tahribatı. Hükümet Doktoru Cemal Erkan "İntani Hastalıkları" ve "Göz Hastalıkları" konferansları düzenlenmiştir.
Denizli Halkevi	Köylere geziler yapılarak halk sağlığı konusunda bilgi verilmiştir. Hasta olanlar ücretsiz tedavi edilmiştir. Duvar gazeteleri hazırlanarak sağlıkla ilgili bilgiler verilmiştir. 1943 yılında kimsesiz ve bakıma muhtaç olanlara yemek verilmiştir. Fakir çocuklara ayakkabı, pantolon ve gömlek verilmiştir. Daktilo, fotoğrafçılık, dikiş nakış ve çiçekçilik kursları açıldı. Köylülerin resmi dilekçeleri yazılmıştır.
Ordu Halkevi	Halk sağlığı ile ilgili konferanslar verildi. Filmler göstermek, parasız tedavi olanakları sağlanmıştır.
.Ankara Halkevi	Üniversite öğrencileri için balo ve geceler, yarışmalar, sergiler düzenlenmiştir.
Konya Halkevi	Öğretmenler tarafından okuma-yazma kursları açıldı. Meslek, dil ve hitabet kursları açıldı. Halk dersleri açarak konferanslar verilmiştir. Daktilo, Almanca ve Fransızca, hesap ve hendese, edebiyat, fizik, nakış, çiçek, otomobil ve şoförlük, kabartma, marangozluk, tesviyecilik, hastabakıcılık, muhasebe vb. pratik hayata yönelik kurslar açılmıştır.
Siirt Halkevi	Yoksul çocuklar yararına halkevinde balo düzenlendi. Her hafta çarşamba ve cuma günleri halka ücretsiz muayene, fakir öğrencilere giyim, gıda ve kırtasiye yardımı yapıldı. Okuma yazma ve ilkokul diploması almak isteyenler için haftada üç gece eğitim yapılan bir dersane açıldı. Halkın kültürünü artırma ve Türk dilini öğretmek için 3 sınıflı dersane açılmıştır. Köy kadınlarına yönelik gezici kurslar açılmıştır.

(Aktaş ve Özdemir, 2011; BCA, 490.01.990.833.1.; Durak; 2014; İnan, 2000; Kardaş, 2014; Sertel, 2013; Yılmaz ve Akhan, 2011; Yılmaz, 2018).

Tablo 8'de görüldüğü gibi halkevlerinde müsamere, temsil, balolar düzenlenerek ihtiyacı olanlara yardım yapılmıştır. Köylere geziler yapılarak halk sağlığı konusunda bilgiler verilmiştir. Hasta olanlara ücretsiz tedavi olanağı sağlanmıştır. Kimsesiz ve bakıma muhtaç olanlara yemek verilmiştir. Fakir çocuklara ayakkabı, pantolon ve gömlek gibi giysi yardımı yapılmıştır. Daktilo, fotoğrafçılık, dikiş, nakış ve çiçekçilik kursları açılarak halkın bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine çalışılmıştır. Bunun dışında hitabet, daktilo, Almanca ve Fransızca, hesap ve hendese, edebiyat, fizik ve nakış kursları açılmıştır. Bu kurslara ilaveten belirli bir meslek becerisi kazandırmaya yönelik olarak çiçek, bağcılık, elektrikçilik, inşaatçılık, otomobil ve şoförlük kursu, kabartma nakış, marangozluk, tesviyecilik, hastabakıcılık, muhasebe kursları açılmıştır. Okuma yazma ve ilkokul diploması almak isteyenler için haftada üç gece eğitim yapılan bir dersane açılmıştır. Halkın kültürünü artırma ve Türk dilini öğretmek için dersaneler açılmıştır. Köy kadınlarına yönelik olarak da mesleki beceri kazandırmak amacıyla gezici kurslar açılmıştır. Halkevlerinde sosyal yardım yanında müzeciliğin gelişmesine yönelik faaliyetlerde de bulunmuşlardır. Ancak bu faaliyetler diğer şubelerde yapılan faaliyetlerin oldukça gerisinde kalmıştır. Müze şubesi bölgede bulunan müze varsa arkeolojik eserleri ortaya çıkararak müzeleri zenginleştirmek ve eksiklikleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Müze yoksa müze kurulması için çalışmalar yapmayı planlamıştır. Müze şubesi müzeye konulmak üzere küp, hançer, ibrik gibi beyaz eşya, para ve heykel gibi bazı malzemeleri toplayarak müzeye teslim etmişlerdir. Mezarlık ve eski camilerdeki Selçuklulara ait kitabeler arşivlenerek müzeye götürülmüştür.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren örgün eğitime önem verilmesi dışında örgün eğitimin dışına çıkmış genç ve yetişkinlere yönelik okuma-yazma yanında sosyal kültürel ve sanatsal faaliyetlere önemli ölçüde yer verilmeye çalışılmıştır. Hayat boyu öğrenme kurumlarının başında gelen halkevleri 1932-1951 yılları arasında yaptığı çalışmalar ile halkın eğitimi, toplumun kalkınması ve çağdaşlaşması anlamında cumhuriyet tarihimize derin izler bırakan önemli bir eğitim kültür kurumu olarak işlev gördüğü söylenebilir. Halkevlerinin bir kültür evi olma dışında Türkiye’de hayat boyu eğitim anlamında yaygın eğitim misyonu üstlenen modern bir kurum rolü üstlendiği görülmektedir.

Halkevlerinin kuruluş amaçları incelendiğinde de modernleşme ve halkın çağdaşlaşması anlamında ne kadar önemli kurumlar olduğu görülebilmektedir. Bu amaçlar arasında yer alan modern ulus yaratmak, okur-yazar oranını artırmak, ulusal kültürün geliştirilmesi, modern ve Avrupai halk yapısının oluşturulması, çağdaş toplum yaratma, bilimsel çalışmalar, köylüyü bilinçlendirme, güzel sanatları geliştirmek ve desteklemek, Atatürk ilke ve devrimlerini desteklemek gibi amaçlar yer almaktadır. Bu amaçlar incelendiğinde halkevlerinin sadece devrim ve ilkeleri halk içerisinde yaymak değil, aynı zamanda halkın sanatsal ve kültürel yanını geliştirerek modern bir toplum yapısı oluşturmayı da amaçlamıştır. Halkevinin yaptığı faaliyetler incelendiğinde de halkevlerinin modernleşme anlamında ne kadar etkili görevler üstlendiği görülmektedir. Halkevleri açılırken belirlenen kurallarda da halkın eğitimine yönelik olarak önemli unsurların olduğu görülmektedir. Bu kurallardan bazıları şunlardır: Halkevinde okuma odaları ve okumaya değer kitapların bulunması gerektiği, 15 günde bir kitleye konferans verilmesi, ayda bir kadınlı erkekli toplantılar yapılması, beldedeki doktorlardan birinin haftada iki defa ücretsiz muayene yapması, ayda bir köylere geziler düzenlenmesi, tarihi eserlerin korunması için çalışmalar yapılması, halkevlerinde jimnastik salonu bulunması zorunluluğu, spor şenlikleri yapılması, halkın folklor kültürünün derlenmesidir (Akter, 2016). Halkevleri bu kararlar doğrultusunda çalışmalar yaparak bir kültür ve sanat evi olmaktan öte halkın bir yaşam alanı sürekli öğrenmeye açık bir okul olmuştur.

Halkevleri dokuz şubede modernleşmeye temel oluşturacak şekilde örgütlenmiştir. Bu şubelerden dil, edebiyat ve tarih şubesi bölgenin tarihi, edebi ürünleri toplayıp milli kültürü evrensel kültür ile bütünleştiren çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarda yörenin masalları, manileri, atasözleri derlenmiş ve yayınlanmıştır. Atatürk ilke ve inkılapların benimsenmesine yönelik olarak birçok konferans verilmiştir. Edebiyat, tarih ve dil üzerine de halkevlerinde birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, şenlikler, şiir dinletileri ve münazaralar şeklinde halkla buluşturulmuştur. Dil, edebiyat ve tarih şubesinin düzenlediği söyleşiler ve konferanslar aracılığıyla halkın edebi ürünleri tanınmasının yolu açılmış, halkın bilinçlenme düzeyi yükseltilmiştir. Bu dönemde birçok şair ve yazar halkevlerinden beslenmiş ya da halkevlerinde halkla buluşmuştur. Bunlardan bazıları; Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Mehmet Başaran, Osman Şahin, Adnan Binyazar, Hasan Kıyafet, Behzat Ay, Mahmut Makal, Osman Bolulu, Kemal Burkey, Emin Özdemir ve Ümit Kaftancıoğludur. Bugün edebiyat ve tiyatroya can veren Gazanfer Özcan, Şükran Ay, Ugur Yücel, Yusuf Kurçenli, Taner Barlas, Ayla Algan, Macit Koper ve Rutkay Aziz halkevinin kültür ve aydınlanma mirasları içinde yer alan kişilerden yalnızca bir kaçıdır (Canlı, 2014). Halkevlerinde verilen konferanslarda özellikle halkın fikirlerinin geliştirilmesinde, bilinç düzeyinin yükseltilmesinde etkili bir kurum olmuştur. Bu konferanslar ya akademisyenler ya da halkevi üyeleri tarafından verilmiştir.

Türkiye’nin modernleşmesinde önemli bir etki yaratan kurumlardan birisi olan köy enstitülerinin de halkevleri ile aynı dönemlerde açılıp kapanması da bir tesadüf değildir. Köy enstitüleri bir örgün eğitim kurumu olarak özellikle köylere öğretmen yetiştiren bir kurum olmasına karşın buradan yetişen öğretmenler halkevlerindeki çalışmaları ve köylerde okuma odalarının çalışmalarını yürüten bir nefer olmuşlardır. Köy enstitülerinde sanat ve kültür içinde yetişen aydınlanma ışığını taşıyan idealist öğretmenler halkevlerindeki sanatsal ve kültürel çalışmaları, okuma kursları, konferanslar ve edebiyat çalışmalarını yürütenlerin en başında yer almışlardır. Zira halkevleri gibi köy enstitüleri de sanat yoluyla toplumun modernleşmesine katkı sunmuştur. Köy enstitülerinin orkestrası, korosu, kimilerinin bandosu olması, resim, müzik, tiyatro gibi çalışmaların enstitülerde klasik bir ders olmaktan çıkıp günlük yaşamın bir parçası olarak insanı eğitip incelten doyum olmaz bir güzel sanatlar kültürü oluşturması öğretmenlerin gelişimine önemli bir katkı sunmuştur (Türkoğlu, 2004). Ayrıca öğrencilerin köy enstitülerinde dünya klasiklerini okuyarak, müzik dinleyerek, tiyatro yaparak dünya değerleri ile tanışma olanağı bulmuşlardır (Ortaş, 2005). Bu şekilde sanatsal ve kültürel ortamda yetişen öğretmenler bilgi ve becerilerini halkevlerinde halkla paylaşmışlardır. Bu yönüyle köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler halkevlerinin bir sanat ve kültür merkezi

olmasında birinci derecede rol oynamışlardır. Zira öğretmen adaylarının yetişmesinde köy enstitüleri ne kadar önemli bir işlev gördüyse halkevleri de yetişkin eğitiminde o kadar önemli bir rol oynamıştır. Öğretmenler halkevlerinde okuma-yazma kurslarında, beceri atölyelerinde, edebiyat ve tarih kollarında, temsil şubelerinde, halk dersaneleri ve kurslarında, kütüphane, yayın ve güzel sanatlar şubesinde etkili bir rol oynamışlardır. Aynı zamanda halkevlerinde yapılan sanatsal çalışmalar farklı sanat alanlarında yetenekli genç opera sanatçısı, müzisyen ve ressamın yetişmesine de olanak sağlamıştır.

Halkevlerinin güzel sanatlar şubesine her türden müzik aleti sağlanarak müzik kursları verilmiş, resim kurslarında yapılan çalışmalarda sergiler yoluyla halkla paylaşılmıştır. Halkevlerinde bando takımları kurularak milli bayramlarda gösteriler sunmuşlardır. Halka milli marşlar öğretilerek birlikte söylenmiştir. Halkevlerinde atölyeler kurularak heykeltıraşlık, fotoğraf, resim, süsleme sanatları teşvik edilmiştir. Güzel sanatlar şubesinin yaptığı çalışmalar ile halkın sanata olan ilgisi artırılmıştır. Aynı zamanda halkevleri bir yandan batı müziği ile halkı tanıştırmakla bir yandan da milli değerlere uygun halk dansları ve halk müziği ile yerel değerleri bütünleştirmişlerdir. Halkevleri modern tarzda eğlenceler düzenleyerek halkın kültür seviyesini yükseltmişlerdir.

Temsil şubesi ise halkevlerinde tiyatrolar kurarak burada çıkan oyunları farklı illerde ve köylerde sergilemişlerdir. Sinema makinası alınarak halka yönelik ücretsiz filmler gösterilmiştir. Halkevlerinde oynanan oyunlar ve gösterilen filmler Türk halkının modernleşmesine önemli katkılar sunmuştur. Halkevlerinde kukla-karagöz ve orta oyunları konusunda da çalışmalar yapılmıştır. Halkevlerinde görsel sanatların yanında halk dansları, müzik dinletileri, konferans ve konserler verilerek halkın sanata karşı duyarlılığının geliştirilmesi yanında bilinç düzeyleri de yükselttiler modern bir Türkiye kültürünün oluşmasına katkı sunmuşlardır.

Halkevleri köycülük şubesi ise köylere geziler düzenleyerek köyde yaşanan sorunları belirleyip bu sorunlara çözümler aramışlardır. Halkevi üyeleri köylere giderek ziraatçılar, veterinerler ve doktorlarla birlikte hayvanlara bakım, tarım ürünleri ekimi, aşılama, doktorlarla tifüs, sıtma, uyuz gibi hastalıklara karşı mücadele konusunda çalışmalar yapmıştır. Halkevleri spor faaliyetleri olarak futbol, voleybol turnuvaları yanında kayak, avcılık, binicilik, kayak, su sporları, güreş, jimnastik faaliyetleri düzenleyerek gençlerin fiziksel gelişimleri yanında sosyal gelişimlerine de önemli katkılar sunmuştur. Halkevlerinde kütüphane bulunma zorunluluğu kadar jimnastik ve diğer sporları yapacak alanlarında düzenlenmesi yönünde çaba harcanmıştır. Sosyal yardım şubesi ise müsamere, temsil, balolar düzenleyerek ihtiyacı olanlara yardım yapılmıştır. Kimsesiz ve bakıma muhtaç olanlara, yemek verilmiş, yardıma muhtaç olanlara giysi yardımında bulunmuşlardır. Kurslar şubesi halkın bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik kurslar açmıştır. Bu kurslardan bazıları daktilo, fotoğrafçılık, dikiş nakış kursları, çiçekçilik, hitabet kursu, yabancı dil, bağcılık, elektrikçilik, hastabakıcılık, fotoğraf, resim, gibi kurslar açılmıştır. Okuma – yazma bilmeyenlere yönelik haftada üç gece eğitim yapılan bir dersane açılmıştır. Halk kültürünü ve halk dilini geliştiren dersaneler açılmıştır. Köy kadınlarına yönelik olarak gezici kursların açılması da kadınların eğitimi anlamında oldukça önemlidir. Halkevleri Türkçe yabancı dil, resim ve fotoğraf, musiki, biçki dikiş, daktilo, hastabakıcılık gibi birçok meslek alanı ile ilgili 627 kurs düzenlenmiş ve bu kurslara 153.173 kişi katılmıştır (Durak, 2014). Bu kurslar halkın bilgi ve becerilerinin gelişimine katkı sunarak belirli bir mesleki beceri kazandırmıştır. Müze şubesi ise diğer şubeler kadar etkili faaliyetler yürütemese de müze olan yerlere tarihi ve arkeolojik eserlerden küp, hançer, ibrik, heykel gibi malzemeler toplayarak müzenin zenginleşmesine katkı sunmuştur. Müze olmayan yerlere de müze açılması için çaba harcamışlardır. Bu yönüyle halkevleri tarihi ve kültürel mirasın korunması anlamında önemli bir işlev görmüşlerdir.

Kütüphane ve yayıncılık kolu hem kütüphaneleri köylere kadar uzanan okuma odaları hem de yazın alanında verilen ürünler ile halkın bilinç ve kültür düzeylerini yükseltmiştir. Halkevlerinde sanat ve edebi eserlerin paylaşılmasında dergiler önemli işlev görmüştür. Her halkevi kendi dergisini çıkarmıştır. Bu yönüyle yaşanan bölgenin kültürel ve sanatsal eserleri paylaşılarak yazın dünyası zenginleşmiştir. Her halkevi kendi dergisini çıkarmakla birlikte Ankara Halkevinin çıkardığı “Ülkü Dergisi” merkezi halkevi yayını gibi işlev görmüş sanat, edebiyat, sosyoloji, felsefe ve Atatürk ilke ve devrimlerine ilişkin yazılar yazılmıştır. Ülkü Dergisi, sanat ve edebiyat gibi modernleşmeyi destekleyen görüşlerin yanında Cumhuriyetin ilkelerini bilimsel tarzda yayarak halkın bunları benimsemesini sağlayan bir içeriğe sahiptir. Bu dergi tüm halkevlerine ulaştığı için kültür ve yazın alanında halkın bilinçlenmesinde öncü görevi görmüştür. Halkevlerinde köylere kadar uzanan okuma odaları ve kütüphaneler örgün eğitimin dışındaki her yaşta insanın edebi ve sanatsal ürünler ile buluşmasına olanak sağlamıştır. Köylere seyyar okuma odaları taşınmasında hayat boyu öğrenme ve bir halkın modernleşmesi anlamında oldukça dikkate değer bir çalışma olduğu söylenebilir. Halkevleri, dergiler dışında broşürler, araştırma yayınları, kitaplar ve çeviriler yayınlanarak bilimsel bilginin yayılmasına ve halkla buluşmasına kaynaklık etmişlerdir. Bunun bir örneği olarak sadece Ege Bölgesinde 51 araştırma kitabı yayınlanması, bilimsel bilginin yayılması

anlamında halkevlerinin ne derece etkili olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu açıdan bakıldığında halkevlerinin yörenin sosyal, kültürel, edebi değerlerini toplayarak aynı zamanda cumhuriyet kültürünün oluşturulmasında kaynaklık oluşturduğu söylenebilir. Halkevinde en etkili çalışan şubelerden olan yayın şubesine 1940 yılında 1.719.292 kişi üye olmuştur. Bu şube gençleri okumaya teşvik etme anlamında oldukça etkili olmuştur. Halkevlerinde Aristo, Eduarda Claparede, Emile Butro, Rousseau gibi batılı filozofların eserlerinin çevrilmesi ile halkın çağdaş düşünürlerle buluşmasının yolu da açılmıştır. Bu yönüyle halkevleri halkı zengin kütüphaneleri, okuma odaları, çeviri eserleri ve kitaplarla buluşturarak okuma alışkanlığı kazandırılmasında oldukça etkili kurumlar olmuşlardır. Bunun yanı sıra halkevleri özellikle gençleri kötü alışkanlıklardan koruyarak okuyan bir gençlik oluşturulmasında işlevsel bir rol oynamıştır (Özdemir ve Aktaş, 2011).

Halkevlerinin yalnızca 1932 yılından 1940 yılına kadar yaptığı çalışmalar dikkate alındığında kültürel, sanatsal, sosyal anlamda ne kadar işlevsel faaliyetleri olduğu ve halkla ne kadar büyük bir etkileşim içinde olduğu görülebilir. Bu yıllar arasında 23.450 konferans, 12.350 temsil, 9050 konser, 8490 köy çalışması, 1.484.460 kitap, 10.073.153 okuma-yazma öğrenen, 7850 film, 1245 sergi, 136.900 çeşitli alanlarda düzenlenen kurslar, 2691 aile toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalara 42.350.000 kişi katılmıştır. 756.000 üyesi olmuştur. Sadece 1941 yılında düzenlenen Halkevi faaliyetlerine birçok kişi katılmıştır. O yıl içerisinde düzenlenen 4533 konferansa 1.181.842 kişi, konsere 263.532, 1628 sinema filmini 768.559, 1979 temsili 895.141 kişi izlemiştir. Resim, fotoğraf ve diğer 267 sergiyi 1.069.276 kişi gezmiştir (Durak, 2014). Bu açıdan değerlendirildiğinde halkevleri örgün eğitim dışındaki kişilerin eğitiminde ve halk kültürünü yükseltmede oldukça etkili bir rol oynadığı rahatça görülebilmektedir. Ünlü besteci ve müzisyen Nevit Kodallı'nın anılarında belirttiği gibi halkevlerinin bireylerin örgün eğitim dışındaki öğrenme süreçlerinde ne kadar etkili izler bıraktığı görülebilir. Kodallı anılarında Mersin Halkevinin güzel bir kütüphanesi olduğu ilk kez şiir ve edebiyatla orada tanıştığı ücretsiz mandolin ve keman dersi verildiği, ilk kez tiyatroyu orada izlediği, birçok opera ve tiyatro sanatçısının buralardan beslenerek yetiştiğini belirtmiştir (Canlı, 2014). Kodallı, halkevlerinde şiir, tiyatro ve müzik ile tanışan binlerce kişiden yalnızca birisidir. Aynı şekilde birçok yazarın ve yoksul çocukların halkevinde çıkan kitap, dergi ve gazetelerden yararlandığı Yaşar Kemal, Hasan Hüseyin ve Onat Kutlarında kendi anlatımlarında buralardan yararlandığı görülmektedir (Arslan, 1998). Bu yönüyle birçok opera sanatçısı, tiyatrocusu, müzisyen kadar yazarların da buralardan yararlandığı ve yetişmelerinde halkevlerinin kaynaklık oluşturduğu söylenebilir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde halkevleri bir yandan sanat yoluyla halkın güzel sanatlara ilgisini artırarak modern bir ulus yaratma da çağdaş bir bakışı kazandırırken diğer yandan tiyatrolar, piyesler ve gösteriler ile halkta devrimlerin benimsenmesine ve ortak bir ideoloji gelişmesinde önemli bir işlev görmüşlerdir. Halk kursları ve dersaneler yoluyla da okuma yazma oranının yükseltilerek halkın bilinç düzeyinin artmasına olanak sağlarken diğer yandan kısa kurslar aracılığıyla günlük hayata yönelik beceriler kazandırmıştır. Ayrıca halkevleri elektrikçilik, motorculuk, biçki dikiş kursları düzenlenerek halkın bir mesleki beceri kazandırılmasına da olanak sağlayarak hayat boyu eğitimin sağlanmasında önemli bir rol üstlenmişlerdir. Kütüphane ve halk odaları ise halkın okumayı sevmesi ve kültür düzeninin yükselmesinde önemli bir işlev görmüşlerdir. Köycülük ve sosyal yardım şubeleri aracılığıyla da gereksinimi olanlara yardım yanında köyle kent iletişimi sağlanarak köylülerin aydınlanması ve aydınların köylüleri anlayabilmesine önemli bir katkı sunulmuştur. Müze ve sergi şubesi de ülkenin tarihi kültürel eserlerinin korunması ve müze kültürünün gelişmesi için önemli çabalar harcadığı ancak diğer şubeler kadar etkili çalışmadığı söylenebilir. Spor şubesi ise genç nesillerin sağlıklı gelişmesine katkı sunması yanında halkın kaynaşması ve işbirliği sağlanmasında da etkili olmuştur. . Bu yönüyle halkevleri sanattan edebiyata, spordan sosyal yardıma kadar kurulduğu 1932 yılından 1951 yılına kadar halkın bilinçlenmesine çağdaş ve modern bir toplum oluşmasına önemli katkıları olmuştur.

Çok partili döneme geçişle birlikte halkevleri CHP'nin bir kolu olarak görülerek Demokrat Parti tarafından 11 Ağustos 1951 tarihinde 5830 sayılı kanunla ülke genelinde açılmış olan 478 halk evi ve 4322 halkodası kapatılmıştır (Durak, 2014). Oysaki CHP'den halkevleri bağımsız bir kurum haline getirilip sanat ve toplum merkezine dönüştürülseydi bu kurumlar halkın bilinçlenmesi ve aydınlanmasında etkili kurumlar olarak günümüze kadar yaşatılabilirdi. Özellikle köylerde ve taşra bölgelerinde halkı ilk kez sanatsal ve kültürle buluşturan bu kurumların kapatılması sanat ve kültürden uzak yetişen bir neslin yetişmesine yol açmıştır. Halkın aydınlanmasını iktidarlarının önünde engel gören siyasi iktidar öğretmen yetiştirme anlamında aydınlanmacı bir yüz olan köy enstitülerinin de kapatılması Türkiye'nin çağdaşlaşma projesini de sekteye uğratmıştır.

Çok partili döneme geçişle birlikte kapatılan halkevleri özellikle taşra için büyük kayıp olmuştur. Halkevleri ile birçok bölgede halk sanat, spor dalları ile ilk kez tanışma fırsatı bulmuşken bunların

kapatılması ile sanat ve kültürel faaliyetlerden uzak olarak yetişen ve bu alanlarla ilgili yüzeysel bilgiye sahip olan bir kitlenin yetişmesine neden olmuştur. Ayrıca halkevlerinin kapatılması ile halkevlerinin faaliyetleri sonucu oluşan fotoğraf albümleri şiirler, yazılar sosyal, ekonomik tarihi, folklorik derlemelerle ilgili yapılan birçok bilimsel belgeler yok olmuştur (Yılmaz, 2018). Bu yönüyle halkevlerinde uzun yıllarda oluşan cumhuriyet kültürü ve aydınlık meşalesi yok edilmiştir. Oysaki köy enstitüleri ve halkevleri yaşatılsaydı, Atatürk'ün kurduğu cumhuriyetin ilke ve devrimleri daha köklü bir şekilde yerleşebilirdi. Bu sonuçlar ışığında Türkiye'nin modernleşmesi ve hayat boyu öğrenmenin Türkiye'de etkililiği açısından aşağıdaki önerilerde bulunulabilir. Bunlar;

-Semtlerde halkevlerine benzer kültür ve sanat faaliyetlerini yapabilecekleri kültür evleri ya da toplum merkezleri açılabilir. Bu kurumlara genç ve yetişkinler katılarak müzik, resim, heykel, dans vb. kurslara katılma yanında mesleki kurslar yoluyla belirli bilgi ve becerilerini geliştirebilir.

-Köylere ve özellikle yoksul bölgelere halk odaları ve halk kütüphanelerini de içinde barındıran sanat merkezleri açılabilir.

-Belediyelerin desteği ile semtlere antik tiyatrolar kurularak buralarda ücretsiz tiyatro ve film gösterileri yapılabilir. Amatör tiyatroların çalışabilmesi için mekânlar oluşturulup amatör ve gençlik tiyatrolarına maddi destek sağlanabilir.

-Semtlerde çocukların aktiviteler yaptığı etkileşimli çocuk müzeleri kurulabilir.

-Uzaktan eğitim programları hazırlanarak örgün eğitim dışında kalan halkın kültürel düzeyi yükseltilebilir.

-Yetişkinlerin boş zamanlarını değerlendirecekleri üretim atölyeleri açılarak bilgi ve becerilerini üretime dönüştürebilecekleri alanlar oluşturulabilir.

-Yetişkinlerin zamanlarını geçirebilecekleri içerisinde kafeler, büyük kütüphaneler, müzeler, drama, dans, müzik, resim gibi faaliyetleri yapabilecekleri atölyelerin olduğu yaşam evleri açılabilir. Bu kuramlara mali destek sağlanabilir ancak yönetimlerinin özerk olmasına izin verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Ö. ve Özdemir, S. M. (2002). Avrupa Birliğinde yaşam boyu öğrenme. *Millî Eğitim Dergisi*, 155(156), 112-126.
- Akter, A. (2016). Kocaeli'nde halkevleri ve halkodalarının kurulması. *III. Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu*, 25-27 Mart, Kocaeli.
- Arslan, M. (1998). Aydınlanma, cumhuriyet ve halkevleri. *Atatürkçü Düşünce Derneği Kayseri Merkez Şubesi Aylık Bülteni*. (36), 26-27.
- Ayhan, S. (2005). Düünden bugüne yaşam boyu öğrenme. F. Sayılan ve A. Yıldız (Yay. Haz.), *Yaşam Boyu Öğrenme: Sempozyum Bildiriler ve Tartışmalar içinde* (s. 2-14). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aykaç M., Aykaç N. ve Sarıkaya H.S. (2018). Bir modernleşme öyküsü: Köy enstitüleri. *Turkish Studies*, 13(27), 183-201.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 490.01.1125.107.1.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 490.01.990.833.1.
- Canlı, C. (2014). Halkevleri belgeseli yolu bu yoldan geçenler. *Mülkiye Dergisi*, 25(227), 253-258.
- CHP (1932). *C.H.F. Halkevleri talimatnamesi*. On Beşinci Yıl Kitabı. Hâkimiyeti Milliye Matbası.11-14, S.15-17.
- CHP (1940). *Halkevleri*. Ankara: Ulusal Matbaa.
- Çavdar, T. (1983). Halkevleri cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi. *İletişim Yayınları*, (4), 877-884.
- Çeçen, A. (2018). *Atatürk'ün kültür kurumu halkevleri*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Çukur, D. (2008). Köy Enstitüleri eğitim modelinin hedeflediği insan tipi ve Türkiye'de yapılmış tezlerde Köy Enstitüleri. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), 151-152.
- Durak, G. (2014). Atatürk'ün halkçılık anlayışı ve halkevleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 420-435.
- Eric, J. Z. (2010). *Modernleşen Türkiye tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- European Comission (2001). *Making a European area of lifelong learning a reality Brussels: European Commission*.
- Eurydice. (2018). Eurydice web sitesi erişim adresi:https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-63_en adresinden alındı.
- Eurydice. (2019). Eurydice. websitesi:https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/slovakia_en adresinden alındı.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin sonuçları* (Çev. E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gurallar, Y. N. (2003). *Halkevleri: İdeoloji ve mimarlık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İnan, S. (2000). Denizli'deki halkevleri ve faaliyetleri (1932-1951). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 13(7), 135-157.
- Karadağ, N. (1998). *Halkevleri tiyatro çalışmaları (1932-1951)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karaömerlioğlu, M. A. (1998). "The people's houses and the cult of the peasant in Turkey" *Middle Eastern studies*, Turkey before and after Atatürk: Internal and external affairs, Taylor and Francis, 34(4)67-91

- Kardaş, A. (2014). Cumhuriyet döneminde bir modernleşme hareketi olarak Siirt Halkevleri ve halkodaları. *Turkish Studies*. 9(7), 411-444.
- Kaynakhan, S. (2007). *Bazı Avrupa ülkelerinde yaygın eğitim uygulamalarına ilişkin halk eğitim merkezi yönetici görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Kısıklı, E. (2012). Atatürk döneminde cumhuriyet kültürünü yerleştirme çabaları çerçevesinde halkevleri ve millet mektepleri. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 331-340.
- Kongar, E. (1979). *İmparatorluktan günümüze Türkiye'nin toplumsal yapısı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Non-Formal Adult Education (2018). Ministry of children and education: <https://eng.uvm.dk/adult-education-and-continuing-training/non-formal-adult-education> adresinden alındı.
- Ortaş, İ. (2005). "Ülkemizin kaçırdığı en büyük eğitim projesi: Köy enstitüleri". *Pivolka*, 17(4), 3-5.
- Özdemir, Y. ve Aktaş, F. (2011). Halkevleri (1932'den 1951'e). *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (45), 235-262.
- Özsarı, M. (2002). "Ege Bölgesi Ege Bölümü halkevleri ve yayın çalışmaları." *Halkevlerinin Kuruluşunun 70. Yıldönümü Anma Programında Sunulan Tam metin Bildiri*. 401-415.
- Özsoy, S. (2009). "Türk modernleşmesi", demokrasi ve eğitim: Dewey perspektifinden bir çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 9(4), 1895-1931.
- Sertel, S. (2013). Tunceli'de açılan halkevleri ve halkodaları (1937-1951). *Tarih Okulu Dergisi*, (15), 205-260.
- Stanford, J. S. (1983). *Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye*. İstanbul; E yayınları.
- Şener, M. (2015). *1923-1945 burjuva uygarlığının peşinde, Osmanlıdan günümüze Türkiye'de siyasal hayat*. İstanbul: Yordam Kitap Yayınları.
- Turan, Ş. (2006). *İsmet İnönü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Türkoğlu, P. (2004). *Tonguç ve enstitüleri (2. Basım)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yavuz, H. (1977). *Felsefe ve ulusal kültür*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D. ve Akhan, N. E. (2011). İlk dönem halkevlerinin eğitim faaliyetleri. "Konya Halkevi örneği". *Karadeniz Araştırmaları*, (29), 59-95.
- Yılmaz, M. (2018). Bir modernleşme projesi olarak halkevleri: Ünye Halkevi ve faaliyetleri (1932-1950). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap tarihi enstitüsü Atatürk Yolu dergisi*, (62), 399-416.